

Nr 368.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning; given Stockholms slott den 26 april 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga närlagda förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

Förordning

om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 angående
mantalsskrivning.

Härigenom förordnas, att §§ 1, 6, 7, 8, 11, 14, 15 och 16 i förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning skola i nedanstående delar erhålla följande ändrade lydelse:

§ 1.

Mom. 1. — — — — —

Mom. 2. Mantalsskrivningen förrättas å landet och i stad, där magistrat ej finnes, av häradsskrivaren. Prövas på grund av fögderiets utsträckning eller folkmängd häradsskrivaren icke kunna inom föreskriven tid medhinna mantalsskrivningen inom fögderiets samtliga distrikt, äger Kungl. Maj:ts befallningshavande förordna landsfiskal eller annan lämplig person att verkställa själva mantalsskrivningsförrättningen i ett eller flera distrikt. Bestämmelser om sådan särskild mantalsskrivningsförrättares rätt till ersättning för uppdragets utförande meddelas av Konungen.

I stad, där magistrat finnes, verkställles mantalsskrivningen under magistratens tillsyn av den tjänsteman, vilken debiteringen av kronoutskylderna åligger eller till vars befattning förrättningen enligt särskilt meddelade föreskrifter hör.

§ 6.

Mom. 1. — — — — —

Mom. 2. — — — — —

Mom. 3. Har jämlikt § 1 mom. 2 särskild mantalsskrivningsförrättare förordnats, åligger det häradskrivaren att i god tid före förrättningen till den, som förordnats att densamma verkställa, avlämna ej mindre den enligt mom. 1 i denna paragraf för mantalsskrivningsdistriktet upplagda mantalslängd än även häradskrivaren tillhandakomma mantalsuppgifter och löpande årets mantalslängd för distriktet.

§ 7.

Mom 1. Vid mantalsskrivningen skola tillstädesvara pastor eller, om han har förfall, någon av honom förordnad lämplig person, helst annan inom församlingen tjänstgörande präst, vederbörande stadsfiskal eller fjärdingsman samt kommunalombud, vilka till det antal, som för vinnande av tillförlitliga uppgifter vid förrättningen erfordras och av Kungl. Maj:ts befallningshavande bestämmes, för varje mantalsskrivningsdistrikt utses av den myndighet, som utövar kommunens beslutanderätt; varförutom envar, vilkens rätt är av mantalsskrivningen beroende, äger att för bevakande därav förrättningen övervara.

Mom. 2. — — — — —
 Mom. 3. — — — — —
 Mom. 4. — — — — —

§ 8.

Mom. 1. — — — — —
 Mom. 2. — — — — —
 Mom. 3. — — — — —
 Mom. 4. — — — — —
 Mom. 5. — — — — —
 Mom. 6. — — — — —

Mom. 7. Har å landet eller i stad, där magistrat ej finnes, mantalsskrivningen verkställt av annan än häradskrivaren, åligger det förrättningsmannen att till häradskrivaren senast åtta dagar efter förrättningens slut avlämna det vid densamma förda protokoll jämte mantalslängden, försedd med behöriga anteckningar, dock icke utsiffrad eller summerad, ävensom alla till densamma hörande uppgifter och handlingar samt löpande årets mantalslängd för distriktet.

Förrättningsmannen har därefter icke att taga någon befattning med mantalsskrivningsförrättare åliggande bestyr; dock är han skyldig

att avgiva förklaring i anledning av besvär över av honom vid mantalskrivningen meddelat beslut.

§ 11.

Mantalslängden — — — — — till mantalsskrivningsförrättaren.
 Sedan — — — — — överstrykas.
 Senast den 25 mars skall den justerade mantalslängden avlämnas till ordföranden i taxeringsnämnden.
 Under den tid — — — — — taga del.
 Sedan årets prövningsnämnd — — — — — magistraterna.

§ 14.

Mom. 1. — — — — —
 Mom. 2. — — — — —
 Mom. 3. Stadsfiskal, som utan anmält giltigt förhinder utebliver från mantalsskrivning, böte tio kronor. Utebliver kommunalombud eller fjärdingsman utan anmälan om sådant hinder, böte tre kronor.
 Mom. 4. — — — — —
 Mom. 5. — — — — —

§ 15.

Uraktlåter uppgiftspliktig att i behörig tid avlämna mantalsuppgift, må, jämte det anteckning om den försumliges namn och hemvist av förrättningsmannen i protokollet verkställes, felande uppgift, om den försumlige finnes inom orten, efter anmodan av mantalsskrivningsförrättaren, honom avfordras genom vederbörande stadsfiskal, utmätningsman, fjärdingsman eller exekutionsbetjänt. Tredskas den försumlige eller finnes han icke inom orten, skall mantalsskrivningsförrättaren anmäla förhållandet hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, som äger att med föreläggande av vite införskaffa den felande handlingen.

Genast efter mottagandet av den i § 8 mom. 5 omnämnda längd skall mantalsskrivningsförrättaren förelägga en var därå upptagen person, vilken försummat honom åliggande skyldighet att avlämna flyttningsbetyg, att inom viss lämplig tid efter föreläggandets delfående hava fullgjort omnämnda skyldighet. Delgivningen av beslutet ombesörjes av stadsfiskal i stad samt landsfiskal på landet. Dessa skola även vaka över att föreläggandet efterlevs. Tredskas den försumlige, har stads-

fiskalen eller landsfiskalen att skyndsamt därom göra anmälan hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, som förelägger den försumlige att vid vite fullgöra sin kyrkoskrivningsskyldighet.

Krono- eller stadsbetjänt — — — — — förrättning.
Den, som — — — — — ansvarig.

§ 16.

Mom. 1. Vid tillämpning av denna förordning inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker gäller till efterrättelse:

1:o) att Kungl. Maj:ts befallningshavandes kungörelse om förrättningen skall minst tre gånger före densamma i kyrkan uppläsas, där behovet sådant kräver, även å lappska eller finska språket eller å båda dessa språk;

2:o) att till mantalsskrivningen skall uppgivas och i mantalslängden antecknas jämväl varje persons nationalitet och språk;

3:o) att den del av lappbefolkningen, som kringflyttar utan städiga boningsplatser, skall mantalsskrivas stam- eller byvis.

Mom 2. — — — — —

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då densamma, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anförde här-
efter:

Då det syntes erforderligt att i samband med fögderiförvaltningens omorganisation genomföra vissa ändringar i gällande mantalsskrivningsförrordning, uppdrog Kungl. Maj:t den 18 december 1917 åt landskamreraren K. Gislén att inom finansdepartementet utarbeta förslag till ändrade bestämmelser i berörda förrordning.

Den 22 februari 1918 avgav Gislén förslag dels till ändrad lydelse av §§ 1, 6, 7, 8, 11, 14, 15 och 16 i mantalsskrivningsförrordningen dels ock till kungörelse angående ersättning till den, som i häradskrivares

ställe förrättar mantalsskrivning, och om sådan ersättnings gäldande. I en vid nämnda författningsförslag fogad promemoria anförde Gislén följande:

Enligt gällande mantalsskrivningsförordning skulle mantalsskrivningen å landet förrättas av häradsskrivaren utom i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, där den skulle verkställas av vederbörande länsman. Emellertid hade Kungl. Maj:t efter tillkomsten av lagen om allmän pensionsförsäkring på grund av med densamma förbunden betydlig ökning av mantalsskrivningsarbetet årligen sett sig nödsakad medgiva, att, där i fogderier av särskilt stor utsträckning eller med mera betydande folkmängd svårigheter undantagsvis uppstode för häradsskrivare att inom föreskriven tid medhinna förrättandet av samtliga mantalsskrivningar inom fogderiet jämte därmed sammanhängande arbete, Kungl. Maj:ts befallningshavande ägde förordna länsman eller annan lämplig person att förrätta viss mantalsskrivning. I sammanhang med den vid 1918 års ingång genomförda omorganisationen av fogderiförvaltningen hade genom omreglering de större häradsskrivare-distrikten i allmänhet betydligt minskats till åstadkommande av större likformighet i häradsskrivarnas arbetsbörda, varförutom lappmarksfogderiet, där förut kronofogden fullgjort det huvudsakliga av häradsskrivares åligganden, fått särskild häradsskrivare. Men ehuru till följd härav mantalsskrivningarna i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker icke längre behöfde helt avlyftas från häradsskrivarna samt behovet att av skäl, som ovan anförts, för visst fall befria häradsskrivare från en eller annan mantalsskrivningsförrättning betydligt reducerats, kunde dock alltjämt fall inträffa, då det bleve oundgängligen nödvändigt att anlita sistnämnda utväg för att mantalsskrivningsarbetet skulle kunna medhinnas i rätt tid. Särskilt måste detta antagas komma att inträffa i Norrland, där på grund av de stora avstånden och dåliga kommunikationerna den till mantalsskrivningarnas förrättande anslagna tiden mången gång ej ens kunde förslå till själva resorna och i varje fall icke till både resor och förrättningar. Då således organisationen krävde, att häradsskrivare för visst fall befriades från mantalsskrivningsförrättning, syntes det lämpligt att i förordningen inrymma bestämmelser om, under vilka förhållanden sådant finge ske. Givetvis vore det angeläget, att de fall, då häradsskrivare befriades från förrättandet av mantalsskrivning, begränsades till vad som vore oundgängligen nödvändigt. För uppnåendet av detta mål torde säkraste medlet vara att låta häradsskrivaren gälda ersättningen till den, som förordnades att i hans ställe verkställa förrättningen, eller åtminstone så stor del av nämnda ersätt-

*Landskamrere
Gislén.*

ning, att häradskrivaren icke genom befrielse från förrättningen bereddes, förutom minskning i arbetsbördan, jämväl ekonomisk förmån. Det borde knappast kunna bliva fråga om att förordna särskild mantalsskrivningsförrättare i andra distrikt än sådana, som vore mera avlägset belägna från häradskrivarens bostad. Då i dylika distrikt landsfiskalen företrädesvis torde komma att förordnas, samt dennes resekostnader för förrättningen, om sådana över huvud taget förekomme, måste bliva mindre än häradskrivarens, borde såsom regel föreskrivas, att häradskrivaren skulle vidkännas hela den med särskild förrättningsmans förordnande förenade kostnaden. Undantag från denna regel borde dock medgivas. Framst gällde detta för Norrland och andra orter, där häradskrivarnas utgifter för mantalsskrivningsresorna avsevärt överstege de kostnader, häradskrivarna i allmänhet finge vidkännas för nämnda resor. Till utjämnande i viss mån av den mindre gynnsamma ställning, häradskrivarna å nämnda orter alltså intoge, syntes i förevarande avseende böra beredas dem en förmån genom att låta statsverket deltaga i ersättningen till den särskilde mantalsskrivningsförrättaren intill halva beloppet. Från regeln, att häradskrivaren ensam skulle gälda berörda ersättning, måste emellertid rättvisligen göras undantag även för sådana fall, där ersättningen överstege den utgift, förrättningen, hållen av häradskrivaren själv, kunde beräknas skola hava förorsakat denne. Jämväl i dessa fall borde överskottet utgå av statsmedel. Att statsverket i nämnda båda undantagsfall under alla förhållanden skulle deltaga med nyss ifrågasatt del av ersättningen, torde dock ej vara lämpligt, då jämkningar i en del gränsfall kunde vara av omständigheterna påkallade och ersättningsfrågan syntes böra användas såsom korrektiv mot, att häradskrivaren sökte befrielse från viss mantalsskrivning, även då han icke vore i oundgängligt behov därav. — Ersättningen till den särskilt förordnade förrättningsmannen borde utgå med resekostnads- och traktamentsersättning efter fjärde klassen i gällande resereglemente, efter vilken grund särskild mantalsskrivningsförrättare hittills åtnjutit gottgörelse. Då införandet av en bestämmelse, att landsfiskalen i mantalsskrivningsdistriktet i första hand skulle förordnas att verkställa mantalsskrivning, från vilken häradskrivaren befriades, torde kunna anses innebära, att förrättandet av viss mantalsskrivning vore ett tjänsteåliggande för landsfiskal, borde landsfiskal för förrättningen åtnjuta dagtraktamente, även om resa icke företagits. För länsmännens arbete med förrättandet av mantalsskrivningen i Väster- och Norrbottens läns lappmarker utginge för närvarande ersättning jämlikt nådigt brev den 9 november 1866 med fyra kronor för varje hundrade av befolkningens

totalsumma inom varje församling. Det skulle därför möjligen kunna ifrågasättas, huruvida icke landsfiskal inom berörda lappmarker, för det fall att han framdeles förordnades att verkställa viss mantalsskrivning, borde, för att icke komma i sämre ställning än hittills, fortfarande tillerkännas ersättning efter nämnda nämnda brev med den minskning, som betingades därav, att häradsskrivarna numera verkställde allt för- och efterarbete i anledning av mantalsskrivningen. Ersättningen skulle i sådant fall utgå med exempelvis hälften av vad den hittills utgjort. En sådan anordning syntes dock icke vara att förorda. Ty utom det att landsfiskalerna i de distrikt, där häradsskrivaren själv verkställde mantalsskrivningen, icke kunde såsom hittills bereda sig inkomst genom mantalsskrivningsarbete, vore det ingalunda säkert, att ersättningen, beräknad efter ovan ifrågasatt grund, bleve större, än om den utgått efter fjärde klassen i resereglementet. Dessutom måste anordningen, om den verkligen komme att tillföra landsfiskalerna i lappmarkerna en förmån framför övriga landsfiskaler, framstå såsom en orättvisa mot de senare, då de förras arbete med mantalsskrivningen icke såsom tillförne komme att bliva av annan beskaffenhet än de senares.

Under behandlingen av frågan om fögderiförvaltningens omorganisation hade den meningen allmänt uttalats, att landsfiskalens närvaro vid mantalsskrivningen icke vore behövlig för arbetet vid förättningen. Med anledning härav borde stadgandet om hans skyldighet att närvara uteslutas ur mantalsskrivningsförordningen.

Enligt förordningens 11 § skulle mantalslängden med tillhörande handlingar senast den 15 mars av pastor återställas till mantalsskrivningsförrättaren, som senast den 20 i samma månad hade att avlämna längden justerad till ordföranden i taxeringsnämnden. Under den tid, mantalslängden sålunda stannade hos mantalsskrivningsförrättaren, skulle densamma rättas i enlighet med pastors anmärkningar samt summeras, varförutom de i lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda pensionsförteckningar, som avlämnades till taxeringsnämndens ordförande samtidigt med mantalslängden, måste rättas i anledning av pastors anmärkningar. Då den åt pastor för mantalslängdens granskning tillmätta tiden vore ganska knapp, brukade denne i regel ej återställa längden tidigare, än han, enligt vad ovan sagts, vore därtill skyldig, och mantalsskrivningsförrättaren hade således, även om längden verkligen återkomme den 15 mars — vilket långt ifrån alltid vore fallet, när pastor ansåges hava fullgjort sin skyldighet, om han nämnda dag avlämnat längden till postbefordran, — endast några få dagar på sig för utförandet av ovannämnda arbete. Då denna tid, enligt vad av flera

häradsskrivare vitsordats, måste anses otillräcklig, samt de på mantalslängderna grundade fastighetslängderna enligt 29 § 3 mom. i förordningen om taxeringsmyndigheter skulle avlämnas till taxeringsnämndens ordförande först den 25 mars, syntes ett uppskov till nämnda dag med mantalslängdens avlämnande till taxeringsnämndens ordförande icke kunna verka till hinder i taxeringsarbetet.

Över Gisléns ovanberörda förslag och yttrande har utlåtande infor-
drats från kammarrätten.

Kammarrätten.

Kammarrätten anför härvid, bland annat, följande:

»Kammarrätten har icke något att erinra emot den föreslagna anordningen, att häradsskrivare skall under i förslaget angiven förutsättning kunna befrias från verkställandet av viss mantalsskrivningsförrättning och att landsfiskal eller annan lämplig person förordnas utföra detta tjänsteåliggande.

Vad åter angår den i förslaget ifrågasatta skyldigheten för häradsskrivaren att helt eller delvis gälda ersättningen till den särskilt förordnade mantalsskrivningsförrättaren, så enär Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle äga att förordna sådan särskild mantalsskrivningsförrättare endast i det fall, att häradsskrivaren på grund av fögderiets stora utsträckning eller mera betydande folkmängd anses icke kunna inom föreskriven tid medhinna mantalsskrivningen inom samtliga distrikt, samt den särskilda förrättningen alltså föranledes därav, att ett fögderi givits större omfattning än fögderier i allmänhet, finner kammarrätten tillräckliga skäl icke föreligga att å häradsskrivaren lägga större eller mindre del av kostnaden för samma förrättning. Kammarrätten hemställer alltså, att sådan kostnad förklaras böra stanna å statsverket.»

Sedan kammarrätten härefter förordat ett med anledning av berörda anmärkning inom ämbetsverket utarbetat förslag till ändrad lydelse av § 1 i gällande mantalsskrivningsförordning ävensom mot det remitterade förslaget framställt några mindre anmärkningar av redaktionell art, för vilka anmärkningar här ej behöver närmare redogöras, förklarar sig kammarrätten i övrigt icke hava något att erinra mot det remitterade förslaget. Härjämte påpekar emellertid kammarrätten, att, då, såvitt kammarrätten har sig bekant, varken lapplänsmän eller rote-mästare numera finnas, stadgandet i 16 § 1 mom. 5:o av berörda förordning syntes kunna utgå.

Statskontoret, som anmodats avgiva utlåtande över förslaget till kungörelse angående ersättning till häradsskrivares ställföreträdare samt

därvid lämnats tillfälle att taga del av kammarrättens ovannämnda yttrande, ansluter sig till den av kammarrätten i ärendet uttalade mening, att i de fall då, enligt föreliggande förslag, åt annan person än härads-skrivare lämnas i uppdrag att verkställa viss mantalsskrivningsförrättning, kostnaden för dylik förrättning bör stanna å statsverket.

Såsom redan ovan framhållits har, då under de senaste åren härads-skrivarnas arbetsbörda betydligt ökats, Kungl. Maj:ts bemyndigat Kungl. Maj:ts befallningshavande att under särskilda omständigheter för vissa distrikt förordna annan mantalsskrivningsförrättare i stället för härads-skrivaren. Enligt gällande mantalsskrivningsförordning är dessutom länsman mantalsskrivningsförrättare inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. Vid den nu verkställda omorganisationen av fögderiförvaltningen hava dels härads-skrivarebefattningar inrättats för lappmarksdistrikten dels övriga fögderiers inbördes storlek i viss mån reglerats. Detta medför, å ena sidan, att lappmarksdistriktens nyssnämnda undantagsställning upphäves och, å andra sidan, att härads-skrivarne numera i större utsträckning än förut torde medhinna att förrätta mantalsskrivningen. Emellertid torde otvivelaktigt åtskilliga härads-skrivare, vilkas fögderier omfatta många eller stora distrikt, fortfarande vara i behov av befrielse från att verkställa mantalsskrivning inom en del av distriktet. Bestämmelse härom bör intagas i § 1 i mantalsskrivningsförordningen. Såsom ersättare synes i första hand landsfiskalen inom distriktet böra komma i fråga. Prövningen av frågan huruvida behov av särskild mantalsskrivningsförrättare förefinnes även-som rätten att utse dylik bör lämpligen tillkomma Kungl. Maj:ts befallningshavande. — Emellertid synes, på sätt föreslagits, uppgiften för härads-skrivarens ställföreträdare böra begränsas till verkställandet av själva förrättningen. Härav föranledas vissa ändringar jämväl uti §§ 6 och 8 i berörda förordning. — Vad därefter angår frågan om ersättning till sådan särskild mantalsskrivningsförrättare kan jag i likhet med de hörda ämbetsverken icke dela landskamreraren Gisléns uppfattning, att ersättningen helt eller delvis bör gäldas av vederbörande härads-skrivare. Den Kungl. Maj:ts befallningshavande åliggande prövningsrätten torde innebära tillräcklig kontroll över att icke onödigtvis särskild förrättnings-man förordnas. Jag anser därför, att ersättningen bör helt utgå av statsmedel. Till frågan om meddelande av närmare bestämmelser rörande dylik ersättning torde jag få framdeles återkomma.

Övriga av landskamreraren Gislén föreslagna ändringar i mantalsskrivningsförordningen — till den del de icke omedelbart föranledas av

*Departementis-
chefen.*

de utav mig redan berörda förhållandena — torde icke erfordra något särskilt yttrande från min sida. Emellertid vill jag betona, att jag vid utarbetande av slutligt förslag i ämnet tagit hänsyn till av kammarrätten framställda anmärkningar ävensom till det av nämnda ämbetsverk uttalade önskemålet, att ur förordningen måtte uteslutas nuvarande stadgandet i 16 § 1 mom. 5:o), men i övrigt till alla delar följt landskamreraren Gisléns förslag

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst ett i enlighet med ovan angivna grunder avfattat förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 angående mantalsskrivning, hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen att antaga nämnda förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bil. litt. — — — vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Bengt Arfwidson.